

การประชุมวิชาการ งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ทางนิเทศศาสตร์ ครั้งที่ ๘

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
และเครือข่ายนิเทศศาสตร์ “ยินดีต้อนรับ”
อาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา
สู่การประชุมวิชาการงานวิจัยและงาน
สร้างสรรค์ทางนิเทศศาสตร์ครั้งที่ ๘

“ขอขอบพระคุณ”

ผู้ทรงคุณวุฒิอภิปรายงานวิจัย

- รองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขวัญเรือน กิตติวัฒน์
- รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช
- รองศาสตราจารย์ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์
- รองศาสตราจารย์ เมตตา วิวัฒนานุกูล
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา มีศิลปวิกัย
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพรรณ บิลมานิษฐ์
- รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา ทิมเมือง
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ
- คุณจักรพันธ์ ฐ สงขลา
- คุณนิธิวัฒน์ ธาราธ

The Proceedings of the 8th Academic Conference
on Communication Research and Creative Works

วันศุกร์ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

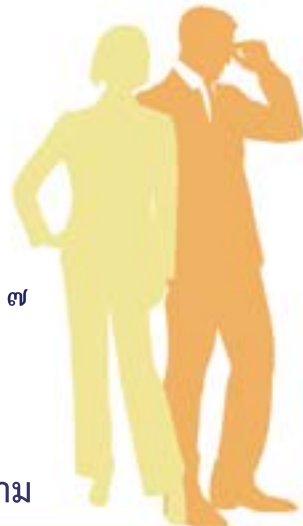
เวลา ๐๘.๓๐ น. - ๑๖.๓๐ น.

สถานที่

- ห้องประชุมมิลลิเนียม ชั้น ๑๙
- ห้องออডিทอเรียม ชั้น ๑๙

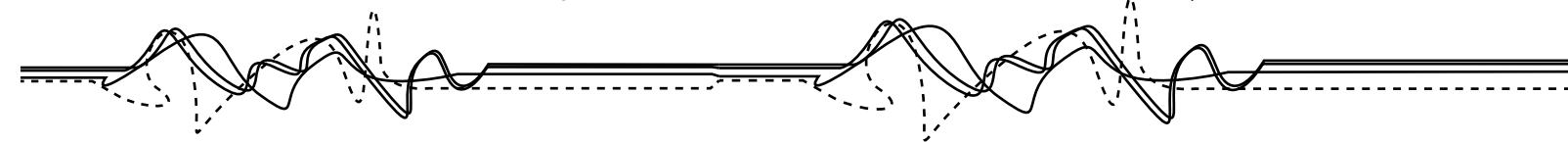
- ห้องประชุมคณะนิเทศศาสตร์ ชั้น ๗
- ห้อง ๑๙-๗๐๒/๑ ชั้น ๗
- ห้อง ๑๙-๗๐๒/๒ ชั้น ๗

อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๑๙ มหาวิทยาลัยสยาม

การสื่อความหมายของสติ๊กเกอร์ไลน์ ที่ประกอบสร้างจากอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล

The signification of LINE Stickers from the construction of personal identities.

สมเกียรติ ศรีเพ็ชร *

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อความหมายของสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ใช้อัตลักษณ์ของบุคคลมาเป็นแบบในการประกอบสร้าง โดยเก็บข้อมูลจากสติ๊กเกอร์ไลน์จำนวน 5 ชุด ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้สร้างและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด จากการศึกษาพบว่าการสื่อความหมายของสติ๊กเกอร์ไลน์ทุกชุดเกิดจากสื่อภาพและสื่อข้อความทำหน้าที่ควบคู่กัน โดยภาพถ่ายนำเสนออัตลักษณ์ของบุคคลด้วยความเหมือนจริง ในขณะที่ภาพการ์ตูนนำเสนออัตลักษณ์ของบุคคลโดยลดทอนรายละเอียดบางประการแต่ยังสามารถอ้างอิงไปถึงบุคคลต้นแบบได้ ในส่วนข้อความใช้ถ้อยคำที่ไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ทำการสื่อสาร

คำสำคัญ : การสื่อความหมาย / สติ๊กเกอร์ไลน์ / อัตลักษณ์

Abstract

This article aims to study the signification of LINE Stickers which were created from personal identities. The data were collected from five sets of LINE stickers, by depth-interview from creators, and analyzed thought the concepts. The study found that the meaning of LINE stickers were conveyed by images and texts, collaboratively. The photos represent the real personal identities, on the contrary, drawing images represent reduced personal identities which refer to the prototype. Finally, the texts applied in LINE stickers was informal language to make communicators mutual understanding.

Keywords : Signification / LINE Sticker / Identity

ที่มาของปัญหา

หลังจากที่ไลน์ (LINE) เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถสร้างสรรค์สติ๊กเกอร์ไลน์เป็นของตนเองเพื่อวางจำหน่ายในกลุ่มของครีเอเตอร์สติ๊กเกอร์ (Creator Sticker) ส่งผลให้มีผู้ที่สนใจส่งผลงานสติ๊กเกอร์ไลน์เข้ารับการพิจารณากับทางไลน์เพื่อวางจำหน่ายผ่านร้านสติ๊กเกอร์ ผนวกกับตัวผู้เขียนเองเคยศึกษาเรื่องของสติ๊กเกอร์ไลน์ครั้งทำวิทยานิพนธ์ โดยศึกษาในประเด็นของการใช้รหัส (Code) ของผู้สร้าง (รหัสของสติ๊กเกอร์ไลน์ยอคนิยมเพื่อการสื่อสารระหว่างบุคคล : สมเกียรติ ศรีเพ็ชร, 2559) โดยในช่วงของการเก็บข้อมูลนั้นพบว่า ในช่วงแรกนั้น การประกอบสร้างสติ๊กเกอร์ไลน์ยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาพการ์ตูนทั้งการนำเสนอผ่านลายเส้น สี สัน สัดส่วนที่อิงตามกฎเกณฑ์ของความเป็นการ์ตูน ส่วนนี้สะท้อนกลับไปยังตัวผู้สร้างเองว่าต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการวาดภาพระดับหนึ่งสติ๊กเกอร์ไลน์จึงจะได้รับความนิยม เพราะเมื่อผ่านการพิจารณาแล้วสติ๊กเกอร์ไลน์เหล่านี้จะกลายเป็นสินค้าที่ต้องชำระเงินเพื่อนำมาติดตั้งบนอุปกรณ์

* อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

นอกจากการเปิดโอกาสดังที่กล่าวมาแล้ว โน้ตยังสร้าง แอปพลิเคชัน (Application) ที่มีชื่อว่า Line Studio สำหรับสมาร์ตโฟน (Smartphone) ทั้งระบบปฏิบัติการไอโอเอส (iOS) และแอนดรอย (Android) (ดูภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการใช้งานแอปพลิเคชัน LINE Studio

สำหรับสร้างสติ๊กเกอร์ไลน์จากภาพถ่าย (Photo) ที่มีอยู่แล้วในโทรศัพท์หรือถ่ายใหม่ ณ ขณะนั้นได้ทันที รวมถึงตัวแอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้ง่าย ไม่มีคำสั่งที่ซับซ้อน และจบกระบวนการภายในแอปพลิเคชันเดียว โดยมีขั้นตอนหลักคือ เลือกภาพ > ใส่กรอบภาพหรือลบพื้นหลัง > ใส่ข้อความที่ต้องการ และส่งพิจารณาเพื่อรอจำหน่าย จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้สามารถพบเห็นสติ๊กเกอร์ไลน์ในรูปแบบภาพถ่ายประกอบกับข้อความเพิ่มเติมขึ้นอย่างสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ใช้ภาพของบุคคลที่มีตัวตนจริงโดยนำเอาอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลมาใช้ในการนำเสนอ (Presentation) อาทิ สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด BNK48 : คุณก็เสี่ยงทาย (ดูภาพที่ 2) ที่ใช้ภาพสมาชิกของวงประกอบกับข้อความที่ถอดจากเนื้อเพลงและข้อความอื่นๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร รวมถึงสัญลักษณ์ (Sign) เพื่อให้เกิดความหมาย

ภาพที่ 2 สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด BNK48 : คุณก็เสี่ยงทาย

สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด ออเจ้า การะเกด (ดูภาพที่ 3) ที่ใช้ภาพของคุณราณี แคมเปน (เบลล่า) นางเอกจากละครเรื่องบุพเพสันนิวาส ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 (<https://th.wikipedia.org/wiki/บุพเพสันนิวาส>) มาประกอบกับข้อความที่ใช้สรรพนาม “ข้า” แทนการกล่าวถึงตนเองเพื่อสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของตัวละคร แม้การะเกด ผวนกับสัญลักษณ์เดิม

ภาพที่ 3 สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด ออเจ้า การะเกด

จากตัวอย่างสติ๊กเกอร์ไลน์ทั้งสองจึงพออนุมานได้ว่า ตัวศิลปินและนักแสดงเป็นดังตัวสื่อที่ทรงพลังหรือเป็นที่รู้จักของสังคมในช่วงนั้นถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนของผู้ใช้งานไลน์ (LINE user) ที่สวมบทเป็นบุคคลนั้นๆ เพื่อทำการสื่อสาร นอกเหนือจากบุคคลที่เป็นที่รู้จักของสังคมแล้ว บุคคลทั่วไปยังสามารถที่จะใช้ภาพถ่ายของตนเองเป็นคาแรคเตอร์ (Character) ของสติ๊กเกอร์ไลน์เพื่อใช้ในการสื่อสารได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาเรื่องของการสื่อความหมายด้วยสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ประกอบสร้างจากภาพบุคคลที่มีต้นแบบจากตัวตนจริง เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของบุคคลที่อยู่ในสติ๊กเกอร์ไลน์ รวมถึงเทียบเคียงกับผลที่ผู้เขียนได้เคยศึกษาไว้ครั้งทำวิทยานิพนธ์ถึงการประกอบสร้างเพื่อสื่อความหมาย

ปัญหาการวิจัย

ลักษณะการสื่อความหมายด้วยสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ประกอบสร้างจากอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบลักษณะการสื่อความหมายด้วยสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ประกอบสร้างจากอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดอัตลักษณ์ส่วนบุคคล
นันทนา น้ำฝน (2536) กล่าวถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคลว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในตัวบุคคลที่ทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากผู้อื่น เมื่อคนมาอยู่ร่วมกันต้องมีการติดต่อสื่อสารโดยพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลแสดงออกมาเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

อัตลักษณ์คือความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราในขณะนั้น และในขณะเดียวกัน มโนทัศน์อัตลักษณ์ จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เข้าที่เข้าใจกันโดยสามัญสำนึก (สุชีพ กรรณสูตร)

แนวคิดการสื่อความหมายด้วยภาพ
การสื่อความหมายด้วยภาพ เป็นการอธิบายเล่าความด้วยภาพเริ่มต้นด้วยแนวคิด “เหมือนจริง นิยม” (Realism) คือ ภาพที่ถ่ายทอดวัตถุด้วยความเที่ยงตรงและแสดงให้เห็นรายละเอียด ดังนั้นภาพถ่ายจึงเป็นภาพที่เหมือนกับสิ่งที่ถ่ายทอดออกมา ภาพถ่ายจึงเปรียบเหมือนสาร (message) ที่ผู้ส่งสารส่งออกไปยังผู้รับสาร นอกจากนี้ภาพถ่ายจะเป็นสื่อกลาง (Media) หรือช่องทาง (Channel) ที่ผู้ส่งสารต้องหาวิธีการในการส่งสารให้ไปถึงตัวผู้รับสาร (เวทิต ทองจันทร์)

รหัสนำเสนอ (Presentational Code) และรหัสภาพแทน (Representational Code) เป็นหนึ่งในประเภทของรหัส (Code) ที่แบ่งโดย John Fiske (1990) โดยได้อ้างว่า รหัสทั้งสองทำหน้าที่เชิงสุนทรียะและแสดง ความหมาย โดย Presentational Code ทำหน้าที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำการสื่อสาร ร่างกายของมนุษย์จึงจัดเป็นสื่อด้วย อาทิ การแสดงสีหน้า (Facial Expression) และท่าทาง (Posture) ในขณะที่ Representational Code ทำหน้าที่อ้างอิงถึงสิ่งที่นอกเหนือจากตัวของมันเองและชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวสารกับสิ่งที่มันอ้างอิงถึง

ความหมายด้วยการกำกับ (Anchorage)
Anchorage ทำหน้าที่ในการกำกับหรือตัวควบคุมความหมายโดยใช้ตัวบท (text) เป็นตัวชี้ความหมาย ทำให้ผู้รับสารมองข้ามความหมายบางอย่างและเลือกกับความหมายบางอย่างอันเป็นการจัดความหมายอื่นอย่างแนบเนียน การกำกับด้วยภาษาอักษรจะควบคุมผู้รับสารให้ค้นพบความหมายที่ได้รับการเตรียมไว้ล่วงหน้า ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่ในการกำกับความหมายจึงทำหน้าที่ในการเลือกสรรความหมายมาเป็นที่ยอมรับแล้ว โดยเป็นการอธิบายที่เจาะจงใช้กับสัญลักษณ์บางตัวเท่านั้น ภาษาเขียนให้อำนาจในการควบคุมภาพแก่คนสร้างภาพ การกำกับความหมายของภาพด้วยภาษาเขียนจึงเป็นการจำกัดศักยภาพในการสื่อความหมายของภาพให้เหลือเพียงส่วนของภาพที่ต้องการใช้ Barthes (1977) (อ้างถึงใน อารีรัตน์ แพทย์นุเคราะห์, 2552)

แนวคิดสัญลักษณ์ (Signs)
การศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้เลือกอ้างอิงแนวคิดของเพียร์ส (C. Peirce) เนื่องจากในสติ๊กเกอร์ไลน์นั้นไม่ได้มีเพียงภาพหรืออักษรเท่านั้น แต่ยังมีการนำสัญลักษณ์เข้าประกอบด้วยเพื่อร่วมสร้างความหมายด้วย โดยเพียร์สได้แบ่งสัญลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ 1. สัญลักษณ์ (Icon) ความหมายที่ถูกสร้างจากความเหมือนหรือความคล้ายกัน เช่น รูปถ่าย รูปเขียน รูปกราฟิก 2. ดัชนี (Index) ความหมายเกิดจากการคิดเชิงเหตุผลเป็นต้นชี้ไปถึงความหมาย เช่น ลูกศรบนป้ายจราจร หมายถึงการสั่งให้ทำตาม, กลุ่มควันทำให้นึกถึงไฟ, อาการไอทำให้นึกถึงอาการป่วย และ 3. ความหมายเกิดจากเรียนรู้หรือถ่ายทอดกันมา เช่น ตัวอักษร ตัวเลข ตัวอักษร สี

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยนำสติ๊กเกอร์ไลน์จำนวน 5 ชุด (ดูตารางที่ 1) มาวิเคราะห์โดยใช้คำกล่าวอ้างจากเจ้าของผลงาน ประกอบกับการเทียบเคียงกับแนวคิดที่ได้อ้างอิงไว้ เพื่อทราบถึงการสื่อความหมายของสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ประกอบสร้างจากอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล

ตารางที่ 1 รายละเอียดของสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ใช้ในการศึกษา

	ชื่อสติ๊กเกอร์ไลน์ : SOSHY Photosticker บุคคลต้นแบบ : อาจารย์สุธาวัลย์ ธรรมสังวาลย์ ผู้สร้าง : อาจารย์สุธาวัลย์ ธรรมสังวาลย์ (Aiy Soshy) เพิ่มเติม : https://store.line.me/stickershop/product/3760210/th?from=sticke
	ชื่อสติ๊กเกอร์ไลน์ : Kit Arsa บุคคลต้นแบบ : อาจารย์ประกิจ อาษา ผู้สร้าง : อาจารย์สุธาวัลย์ ธรรมสังวาลย์ (Aiy Soshy) เพิ่มเติม : https://store.line.me/stickershop/product/1933601/th?from=sticker
	ชื่อสติ๊กเกอร์ไลน์ : Wiyadathawin บุคคลต้นแบบ : Wiyadathawin ผู้สร้าง : อาจารย์สุธาวัลย์ ธรรมสังวาลย์ (Aiy Soshy) เพิ่มเติม : https://store.line.me/stickershop/product/3115014
	ชื่อสติ๊กเกอร์ไลน์ : AJ WAY บุคคลต้นแบบ : อาจารย์เอกสิทธิ์ อวยชัยวัฒน์ ผู้สร้าง : จารุชา เหมไพบูลย์ (Earnvee) เพิ่มเติม : https://store.line.me/stickershop/product/1643579/th?from=sticker
	ชื่อสติ๊กเกอร์ไลน์ : ทำการบ้านรียัง บุคคลต้นแบบ : อาจารย์ลัทธสิทธิ์ ทวีสุข ผู้สร้าง : อาจารย์ลัทธสิทธิ์ ทวีสุข (tigernoystudio) เพิ่มเติม : https://store.line.me/stickershop/product/3232761/th

ผลการศึกษา

สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด SOSHY Photosticker มีทั้งสิ้น 24 ภาพ ผู้สร้างใช้ภาพถ่ายของตนเองเป็นคาแรคเตอร์หลักเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็น Photosticker จากการสอบถามได้ข้อมูลว่าผู้สร้างต้องการใช้สร้างความสนุกสนานระหว่างสนทนาจึงพยายามใช้ทั้งภาพและคำให้ดูสดใส น่ารัก เป็นกันเอง และสนุกสนาน ใบหน้าจะยิ้ม จะมีท่วงท่านี้เยอะเยอะไปหมด ไม่นั่นอะไรที่เชิงดราม่า (Drama) เท่าไหร่ คนที่รักจักเราจะรู้ดีว่าเป็นนิสัยส่วนตัวของเราเอง สติ๊กเกอร์ไลน์หนึ่งตัวอยากให้ใช้ได้หลายโอกาสแล้วแต่บริบทของการสื่อสารไป ตอนที่ทำการเลือกภาพมาก่อนดูว่าในภาพกำลังทำอะไร (Action) ที่สื่ออะไรได้บ้างแล้วค่อย ๆ คิดคำว่าจะใช้คำอะไรที่ดูเข้ากับภาพได้ มีความรู้เรื่องโปรแกรม Photoshop กับ Illustrator อยู่แล้วจึงเอามาใช้ตกแต่งภาพกับทำกราฟิก (Graphic) ได้ไม่ยาก

จากการสังเกตของผู้เขียนพบว่าสติ๊กเกอร์ไลน์ทั้ง 24 ตัวนั้นมีลักษณะที่เหมือนกันคือเป็นภาพถ่ายที่ซ้อนอยู่บนภาพกราฟิกสีต่าง ๆ ที่ปรับเปลี่ยนไปตามโทนสีหลักของเครื่องแต่งกายและมีข้อความเข้ามากำกับ ด้านซ้ายของคาแรคเตอร์ เช่น

ด้วยลักษณะของความเหมือนกันนี้ทำให้ผู้เขียนขออธิบายการประกอบสร้างจากบางส่วนเท่านั้น หากต้องการดูภาพสติ๊กเกอร์ไลน์ทั้งหมดสามารถเพิ่มเติมได้จากลิงค์ (Link) ที่ได้รับไว้ในตารางที่ 1 นอกจากนี้ยังพบเทคนิคในการประกอบสร้างสติ๊กเกอร์ไลน์อีกสองส่วนคือหนึ่งการใช้องค์ประกอบในภาพมาสอดคล้องกับข้อความเพื่อสื่อสารความหมายอย่างสติ๊กเกอร์ “สวัสดีเจ้าค่า” ที่ผู้สร้างนำเสนอลักษณะของความเป็นไทยด้วยการชุดเครื่องแต่งกาย ผนวกกับการนำเสนอ (Representation) ด้วยการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์อย่างการพนมมือไว้หว่างอก มีข้อความ “สวัสดีเจ้าค่า” ทำหน้าที่ในการกำกับความหมาย (Anchorage) เพราะการแสดงกริยาดังกล่าวในบริบทของสังคมไทยสามารถตีความหมายเป็นอื่นได้ทั้งขอบคุณและขอโทษดังนั้นข้อความจึงมาทำหน้าที่กระชับความหมาย และสติ๊กเกอร์ “แล้วเจอกัน” ที่ใช้ลักษณะความคล้ายในการออกเสียงระหว่าง “เจอกัน” กับ “แจกัน” มาประกอบสร้างคำให้สอดคล้องกับสิ่งที่สื่ออยู่ ที่สื่อความหมายเชิงยืนยันด้วยคำว่า “ฟังจริง” เพื่อรับกับธงที่กฎในภาพ

นอกจากนี้ ผู้สร้างเน้นย้ำความหมายด้วยสัญลักษณ์ที่เพิ่มเติมลงไปในตัวภาพ อย่างตัวอย่างที่ใช้สัญลักษณ์ซ้อนซ้อนนำเสนอถึงการกิน สัญลักษณ์ของขวัญแสดงถึงการมอบสิ่งของให้เจ้าของวันเกิดตามธรรมเนียมปฏิบัติ ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อมูลจากผู้สร้างในการเลือกภาพเป็นตัวหลักแล้วคิดข้อความจากตัวภาพ

จากการศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่าผู้สร้างใช้ภาพถ่ายของตนเองเพื่อนำเสนอและตอกย้ำถึงเป็นตัวตนระหว่างสนทนากับผู้รับสารเปรียบดังการพูดคำนั้น ๆ ด้วยตนเอง ไม่ใช่ใช้เพียงผ่านอักษรที่พิมพ์ลงไปหรือภาพสติ๊กเกอร์ไลน์อื่น ๆ ที่สมมติว่าเป็นตนเอง แต่ในขณะเดียวกันแม้ตัวภาพถูกใช้เป็นตัวตั้งในการประกอบสร้างความหมายแต่ด้วยจินตนาการของผู้รับสารที่สามารถตีความจากภาพไปได้ต่าง ๆ นานาจึงต้องอาศัยข้อความเข้ามาเป็นตัวกำกับตัวภาพเพื่อให้ทิศทางของความหมาย

ชัดเจนยิ่งละเพิ่มความง่ายของผู้ทำการสื่อสาร ทั้งสองฝ่ายให้เกิดความเข้าใจไปในทางเดียวกัน

สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด Kit Arsa มีทั้งสิ้น 32 ตัว ใช้วิธีการถอดแบบจากบุคคลจริงและประกอบสร้างใหม่ให้เป็นภาพการ์ตูนดังในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบระหว่างบุคคลต้นแบบกับคาแรคเตอร์

จากการสอบถามผู้สร้างได้ข้อมูลว่าอยากทำให้อ.ประกิจ (บุคคลต้นแบบ) เอาไว้ใช้ในการสื่อสาร เพราะมีนักศึกษารู้จักหลายคน เพราะมันเป็นภาพการ์ตูนดังนั้นเราใช้การวาดเข้าไปเสริม พวกมูมภาพหรือทำทางมันเลยกำหนดได้เอาแค่ใบหน้าให้รู้ว่าเป็นใครก็พอ ที่เหลือก็ใช้คำต่าง ๆ ช่วย สำหรับผลงานสติ๊กเกอร์ไลน์ชุดนี้ผู้เขียนสามารถแยกออกเป็น 7 กลุ่มโดยแบ่งจากองค์ประกอบในภาพ ตามภาพที่ 5

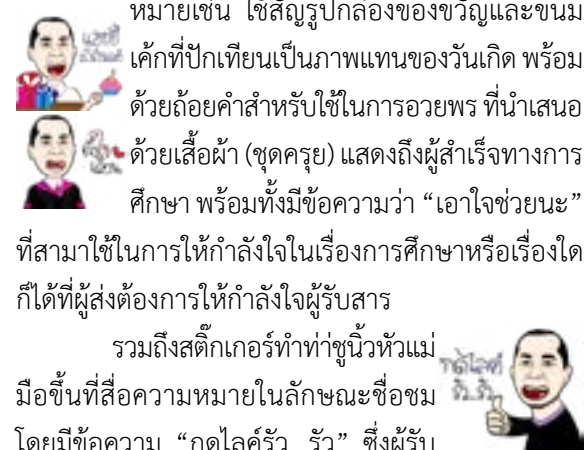
ภาพที่ 5 สติ๊กเกอร์ไลน์ที่แบ่งกลุ่ม

จากภาพที่ 5 พบว่าสติ๊กเกอร์ไลน์เหล่านี้มีเค้าโครงของใบหน้าทีถอดแบบจากบุคคลที่ใช้รหัสของการนำเสนอ (Presentational code) ในใบหน้าที่แสดงอารมณ์ ผู้ที่รู้จักกับบุคคลนั้นจะสามารถอ้างอิงถึงลักษณะของตัวตนได้อย่างง่ายดาย รวมถึงการมีข้อความทำหน้าที่กำกับ (Anchorage) และเป็นตัวสารสำหรับการสื่อสารพร้อมด้วยรหัสนำเสนอ (Representational code) ด้วยเครื่องแต่งกายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยเสริมสร้างความหมายเช่น ใช้สัญลักษณ์ของของขวัญและขนมเค้กที่ปักเทียนเป็นภาพแทนของวันเกิด พร้อมด้วยถ้อยคำสำหรับใช้ในการอวยพร ที่นำเสนอด้วยเสื้อผ้า (ชุดครุย) แสดงถึงผู้สำเร็จทางการศึกษา พร้อมทั้งข้อความว่า “เอาใจช่วยนะ” ที่สามารถใช้ในการให้กำลังใจในเรื่องการศึกษาหรือเรื่องใดก็ได้ที่ผู้ส่งต้องการให้กำลังใจผู้รับสาร

รวมถึงสติ๊กเกอร์ทำท่าขู่นิ้วหัวแม่มือขึ้นที่สื่อความหมายในลักษณะขี้อวม โดยมีข้อความ “กดไลค์เร็ว...เร็ว” ซึ่งผู้รับต้องเข้าใจบริบทของเฟสบุคด้วยจึงจะสามารถตีความอย่างถูกต้องเพราะมีคำว่าไลค์ที่ทับศัพท์มาจาก Like ที่หมายถึงการกด “ถูกใจ” จากตัวอย่างของสติ๊กเกอร์ไลน์ทั้งสองตัวนี้แสดงให้เห็นถึงเจตนาที่แสดงความรู้สึกเชิงบวกไปยังอีกฝ่ายเพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีนั้นไว้

ในขณะเดียวกันสติ๊กเกอร์ไลน์ชุดนี้ยังมีภาพที่ผู้ส่งมีเจตนาที่แฝงการต่อว่าหรือเสียดสีเช่นการใช้ปากแบบโค้งคว่ำสื่อถึงอารมณ์เชิงลบ มีข้อความว่าสมน้ำหน้าเข้ามากำกับ และ ที่ใช้สำหรับต่อว่าหรือเสียดสีคู่สนทนา นำสนใจที่ภาพนี้ผู้สร้างใช้การนำเสนอด้วยภาษาภาพโดยใช้สัญลักษณ์ของปากมาแทนถ้อยคำ ดังนั้นผู้รับสารต้องเข้าใจวิธีการตีความหมายของภาพด้วย

จากการศึกษาสติ๊กเกอร์ไลน์ชุดนี้ทำให้เห็นประเด็นของการสื่อความหมายว่าผู้สร้างได้ทำการลดทอนรายละเอียดบนใบหน้าและศีรษะลงให้เหลือเพียงส่วนสำคัญที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของบุคคลไว้เท่านั้นและใช้ภาพวาดด้วยกราฟิกในส่วนของลำตัวที่ไวแสดงท่าทางต่าง ๆ ที่มาเสริมกับอารมณ์บนใบหน้าและกำกับความหมายด้วยข้อความเพื่อใช้เป็นตัวเนื้อหาสาระสำหรับสร้างความเข้าใจ

สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด Wiyadathawin มีทั้งสิ้น 16 ภาพ ใช้ภาพถ่ายบุคคลและข้อความในการประกอบสร้างความหมาย จากการสอบถามผู้สร้าง (อ.สุธาวลัย ธรรมสังวาลย์) ได้ให้ข้อมูลว่า สติ๊กเกอร์ไลน์ชุดนี้เป็นความประสงค์ของแฟนหนุ่มของบุคคลที่อยู่ในสติ๊กเกอร์ไลน์ คือต้องการมอบให้แฟนเป็นของขวัญวันเกิดจึงว่าจ้างให้จัดทำขึ้น โดยผู้จ้างเป็นคนเลือกภาพต่าง ๆ มาให้ตามจำนวนที่ต้องการทำแต่มีการตกลงบางประการในเบื้องต้น เช่น ส่วนบนของศีรษะไม่แห้วง แขนทั้งสองข้างครบ ส่วนข้อความนั้นเป็นการระดมสมองระหว่างผู้สร้างและผู้ว่าจ้างว่าต้องการคำแบบไหน ผู้สร้างมีหน้าที่แนะนำว่าควรเพิ่มหรือลดหรือเปลี่ยนคำในข้อความเพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพ เหมาะสมกับสติ๊กเกอร์ไลน์และเลี่ยงโอกาสที่จะไม่ผ่านการพิจารณาจากทางไลน์ในส่วนของการประกอบสร้างทำการไค้ท (Di-cut) พื้นหลังของภาพออกและแทนที่ด้วยภาพกราฟิก โดยดูจากโทสีหลักของเสื้อผ้า รวมถึงองค์ประกอบในภาพที่ใช้ภาพกราฟิกมาช่วยสื่อความหมายอย่างสติ๊กเกอร์ ‘รักพอ’ ที่ใช้สัญลักษณ์หัวใจมาเสริมตัวภาพและใช้ข้อความเข้ามกำกับอีกทีหนึ่ง คล้ายกับ

สติ๊กเกอร์ ‘รักน้อง’ และ ‘ทิมหลาน’ ที่ใช้สัญลักษณ์หัวใจ ‘ทิมหลาน’ ที่ใช้สัญลักษณ์หัวใจ นำเสนอ(Representation) ถึงความรักระหว่างบุคคลต่าง ๆ นอกจากนี้การประกอบสร้างความหมายยังสามารถนำเรื่องของท่าทาง (Posture) ของบุคคลมาร่วม โดยใช้ท่าทางมือกุมศีรษะพร้อมกระดาศและวัตถุด้านหน้าเพื่อแทนความยุ่งจากการทำงานพร้อมข้อความกำกับ หรือ ใช้ท่าทางที่ขู่นิ้วหัวแม่มือกับข้อความว่า “สูตาย” เพื่อแสดงถึงพลังกายกึ่งใจของการเอาชนะ และ ใช้ท่าทางกึ่งนั่งและนอนมาพร้อมกับข้อความว่า “ราตรีสวัสดิ์” และมีสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวเป็นภาพแทนของการนอนหลับพักผ่อนในเวลาค่ำคืน

นอกจากนี้การประกอบสร้างความหมายยังสามารถนำเรื่องของท่าทาง (Posture) ของบุคคลมาร่วม โดยใช้ท่าทางมือกุมศีรษะพร้อมกระดาศและวัตถุด้านหน้าเพื่อแทนความยุ่งจากการทำงานพร้อมข้อความกำกับ หรือ ใช้ท่าทางที่ขู่นิ้วหัวแม่มือกับข้อความว่า “สูตาย” เพื่อแสดงถึงพลังกายกึ่งใจของการเอาชนะ และ ใช้ท่าทางกึ่งนั่งและนอนมาพร้อมกับข้อความว่า “ราตรีสวัสดิ์” และมีสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวเป็นภาพแทนของการนอนหลับพักผ่อนในเวลาค่ำคืน

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสื่อภาพถ่ายได้นำเสนอความเหมือนของบุคคลออกมาอย่างชัดเจนแล้วโดยผ่านอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลผสมผสานกับการตกแต่งและเพิ่มเติมรายละเอียดด้วยภาพกราฟิก แต่ด้วยลักษณะของสื่อภาพที่ให้ความหมายอย่างหลากหลาย ข้อความจึงยังต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการกำกับ (Anchorage) ความหมายของภาพต่าง ๆ และทำหน้าที่เป็นตัวเนื้อหาสาระสำหรับใช้ในการสื่อสารบนไลน์เช่นเดิม

สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด AJ WAY มีทั้งสิ้น 8 ภาพ ใช้ภาพถ่ายบุคคลจริงเป็นตัวคาแรคเตอร์หลัก จากการสอบถามผู้สร้างได้ข้อมูลว่า พอทราบว่าสามารถทำสติ๊กเกอร์ไลน์ที่เป็นภาพคนจริงได้เลยเสนอไปยังอาจารย์เอกสิทธิ์ (บุคคลในสติ๊กเกอร์ไลน์) ซึ่งก็เห็นด้วยผนวกกับนักศึกษาหลายคนรู้จักอาจารย์จึงอนุญาตให้ทำได้ ในส่วนของการประกอบสร้างผู้สร้างได้ให้ข้อมูลว่า เพราะบุคคลในภาพบอกอยู่แล้วว่าเป็นใคร คนที่รู้จักจะเข้าใจและทราบถึงลักษณะนิสัยและความเป็นตัวตนของคน ๆ นั้น ถึงไม่มีคนชื่อไปใช้ก็ได้มีผลอะไร

ตัวภาพทั้งหมดนี้ผู้สร้างเป็นคนเลือกเอง โดยดูจากองค์ประกอบ (Action) ภาพแล้วคิดว่าสามารถใส่คำหรือสื่ออะไรได้บ้าง ถ้อยคำที่เราหาไม่ได้ในสติ๊กเกอร์ไลน์ชุดอื่น ๆ เราสามารถใส่ลงไปเองในภาพของเราเองมันก็บอกและตอบความเป็นเราหรือคนๆ นั้นด้วย เมื่อได้ทั้งภาพและคำแล้วจึงเข้าสู่กระบวนการของการตกแต่งด้วย Photoshop และ Illustrator

จากการวิเคราะห์ของผู้เขียนสามารถอธิบายได้ว่า ภาพถ่ายบุคคลนั้นสามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ (Identity) ของบุคคลชัดเจนอยู่แล้ว ยิ่งกับบุคคลที่มีความคุ้นชินจะสามารถเข้าใจถึงลักษณะอาการของบุคคลนั้นได้ ด้วยจุดประสงค์ของสติ๊กเกอร์ไลน์ชุดนี้คือไว้เพื่อสื่อสารของสื่อสาร ทำให้ผู้สร้างเลือกใช้ภาพที่สื่ออารมณ์เชิงบวกและใช้ข้อความเข้ามากำกับอย่าง ‘สวัสดีครับ’ หรือ ‘แล้วเจอกัน’ โดยข้อความรูปบอลลูนคำพูดเสมือนตัวบุคคลกำลังกล่าวคำนั้น เช่น “แบบนี้ก็ได้หรอ” และ “โอเคครับ” มา

ทำหน้าที่บอกทิศทางของการตีความหมายโดยเป็นตัวครอบท่าทาง (Posture) ที่อาจจะสามารถตีความเป็น

ทิศทางอื่นได้อย่างเปะปะ (Arbitrary) แต่เมื่อภาพความและภาพมาพร้อมกันทำให้ขอบเขตของความหมายนั้นแคบลงและส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจนั้นมากขึ้น

แตกต่างจากสติ๊กเกอร์ที่มีขามข้าวในภาพผนวกกับท่าทางของการกินเมื่อเข้าด้วยการปรากฏของของมาแล้วทำให้มิติของความหมายชัดเจนยิ่งขึ้นหรือการใช้ท่าทาง (Posture) อย่างการเหม่อลอย (อย่างตั้งใจ) และเอามือเท้าศีรษะนำเสนอความรู้สึกร่วมไปพร้อม ๆ กับการกำกับด้วยถ้อยคำภายใต้รหัสภาษานอกจากนี้จากการศึกษายังพบสติ๊กเกอร์ไลน์อย่าง ที่ผู้สร้างไม่ได้ใช้ข้อความประกอบเป็นถ้อยคำมากำกับแต่อย่างใด

จากการสอบถามทำให้ทราบว่าผู้สร้างต้องการให้ผู้รับสารสามารถตีความได้อย่างอิสระตามแต่บริบทของการสื่อสาร รวมถึงตัวผู้ใช้เองก็สามารถเลือกใช้ได้ในหลายๆ บริบทเช่นกัน ดังนั้นจากการวิเคราะห์สติ๊กเกอร์ไลน์ชุดนี้ทำให้ทราบว่า ข้อความ (Text) กลายเป็นตัวสื่อ (Medium) ที่สำคัญยิ่งของการสร้างความเข้าใจ เพราะภาพถ่ายไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อใช้ทำสติ๊กเกอร์ไลน์ตั้งแต่แรก แต่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในภายหลัง จึงจำเป็นต้องพึ่งพาข้อความมาเป็นกรอบจำกัดและกำกับทิศทางในการถอดรหัสความหมายไม่ให้ผิดเพี้ยนจากความตั้งใจของผู้ส่งเอง

สติ๊กเกอร์ไลน์ชุด ทำการบ้านรียัง มี 8 ภาพ จุดประสงค์หลักคือใช้สำหรับตามงานจากนักศึกษา ผู้สร้างใช้ตนเองเป็นต้นแบบของตัวคาแรคเตอร์ (Character) ที่นำเสนอด้วยความเหมือน (ดูภาพที่ 6) ออกมาเป็นการตลกสองมิติ เน้นสีโทนขาวดำ มีข้อความประกอบเพื่อใช้สื่อความหมาย

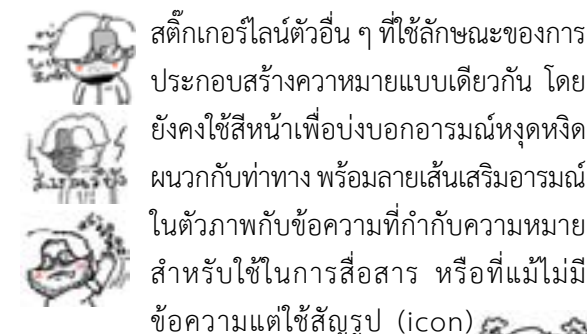
ภาพที่ 6 เปรียบเทียบระหว่างบุคคลต้นแบบกับคาแรคเตอร์

เนื่องจากผู้สร้างมีความสามารถด้านการวาดและเข้าใจถึงลักษณะตนเองจึงสามารถคิดและวาดออกมาได้ทันที ผนวกกับเป้าหมายของการสร้างชัดเจนไม่ต้องคิดถ้อยคำใดๆ มากนัก นอกจากนี้ผู้สร้างยังอ้างอีกว่า เพราะนักศึกษารู้แล้วว่าเราเป็นใครมีนิสัยแบบไหน มันเป็นดังภูมิหลัง (Background) เมื่อส่งสติ๊กเกอร์ไลน์จึงเป็นเสมือนตัวเองไปบอกด้วยตัวเราเอง ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ในส่วนของการประกอบสร้างโดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

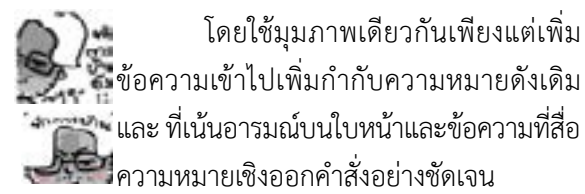

ภาพที่ 7 การประกอบสร้างความหมายของหนึ่งในสติ๊กเกอร์ไลน์ชุดทำการบ้านวิจัย

จากภาพที่ 7 เห็นได้ว่าความหมายทางอารมณ์โกรธถูกถ่ายทอดผ่านทางสีหน้าด้วยแววตาแดงกล้าปากอ้ากว้าง เห็นฟุ้งที่แหลมคม ผนวกกับเสื้อผ้าที่เป็นเสื้อสีขาวแขนยาวพับแขนเสื้อตามลักษณะของตัวผู้สร้างเองพร้อมท่าเท้าเอว ขึ้นนี้ มีเส้นตรงรอบตัวคาแรคเตอร์เป็น Action Line แสดงความเคลื่อนไหว กำกับกับความหมายให้ตัวภาพด้วยรหัสภาษา (Language Code) ในข้อความว่า “ไปทำมาใหม่” เพื่อให้ผู้รับเข้าใจถึงเจตนาและออกคำสั่งให้ไปทำงานหรือการบ้านมาใหม่ นอกจากนี้ยังมี

กลุ่ม ค ว น แทนไอความร้อนจากคามโกรธเช่นเดียวกับ ที่ใช้ภาพใกล้ (Close short) ไม่มีข้อความสื่อความหมายถึงการจับตามองอย่างใกล้ชิดหรือให้ความรู้สึกของการคาดคั้นไปพร้อมกัน

อภิปรายผล

สติ๊กเกอร์ไลน์ได้ทำหน้าที่ในการสร้างสีสันรวมถึงสร้างความชัดเจนในการสื่อสาร (ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์) โดยเฉพาะทางด้านอารมณ์และหรือ

- กำกับความหมายด้วยข้อความภายใต้รหัสภาษา
- ใช้รหัสนำเสนอด้วยสีหน้าสื่ออารมณ์โกรธ

ความรู้สึที่ผู้ส่งสารต้องการแสดงออกซึ่งหลายครั้งยากต่อการอธิบายผ่านข้อความ ดังนั้นไม่ว่าเป็นสติ๊กเกอร์ไลน์แบบภาพการ์ตูนหรือแบบภาพถ่ายก็ยังคงต้องสร้างความหมายได้ดั้งเดิมสำหรับการสื่อความหมายด้วยสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ประกอบสร้างจากอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลนั้นผู้เขียนขออภิปรายเป็นสองส่วนคือ

- (1) สติ๊กเกอร์ไลน์ที่ใช้ภาพถ่ายมาเป็นคาแรคเตอร์ ผู้สร้างใช้รหัสนำเสนอ (Presentation Code) แสดงอารมณ์ผ่านสีหน้า ท่าทาง กับตัวบุคคลที่อ้างอิงถึงจากภาพถ่าย ดังนั้นอัตลักษณ์ของบุคคลจึงถูกดึงมาให้ปรากฏชัดเพื่อเห็นถึงความเป็นตัวเอง (Self) แต่ด้วยความกำกวมในระดับหนึ่งของภาพโดยเฉพาะภาพถ่ายที่ไม่ได้มีจุดประสงค์มาทำสติ๊กเกอร์ไลน์ตั้งแต่แรก ข้อความ (Text) จึงเข้ามาทำหน้าที่ในการชี้นำทิศทางการตีความและบังคับให้ผู้รับสารละทิ้งความหมายบางอย่างที่ไกลเกินความเป็นไปของความหมาย
- (2) สติ๊กเกอร์ไลน์แบบภาพการ์ตูนที่ถอดแบบจากอัตลักษณ์ของบุคคลจริง ด้วยธรรมชาติของการ์ตูนทำให้ผู้สร้างสามารถลดหรือเพิ่มเติมรายละเอียดบางประการลงไปให้น้อยหรือมากเกินไปจนความจริงแต่ยังคงให้ความสำคัญกับสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของผู้สร้าง โดยเฉพาะใบหน้า (Face) หรือเค้าโครงหน้าเพราะเป็นส่วนที่จำแนกบุคคลออกจากกันได้ดีที่สุด ทั้งนี้ข้อความยังคงแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่มีในสติ๊กเกอร์ไลน์ เพราะช่วยทอนความกำกวมของภาพและชี้ทิศทางของการถอดรหัสในตัวสาร อนึ่งสติ๊กเกอร์ไลน์แบบภาพการ์ตูนยังแต่งเติมรูปร่างอื่นๆ ในผ่านสัญลักษณ์ (Sign) แบบสัญลักษณ์ (Icon) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) เพื่อชูความหมายให้โดดเด่นยิ่งขึ้น ดังนั้น การสื่อความหมายของสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ประกอบสร้างจากอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลยังคง

แสดงถึงการทำงานร่วมกันของรหัสนำเสนอและรหัสภาพแทนที่ต่างประกอบสร้างทั้งภาพและข้อความเพื่อให้ความหมายปรากฏออกมา

สุดท้ายนี้จึงสรุปผลได้ว่าผู้สร้างแต่ละคนมีกฎเกณฑ์ในการประกอบสร้างความหมายของสติ๊กเกอร์ไลน์ที่คล้ายกัน คือมีจุดประสงค์ในการสร้างของตนเองแล้ว

ทำการสร้างหรือเลือกสรรภาพไม่ว่าเป็นสื่อภาพถ่ายหรือภาพวาดที่แสดงถึงตัวตนของผู้สร้างหรือบุคคลนั้น ๆ มาสื่อความหมายทางอารมณ์และใช้ข้อความมาสื่อความหมายทางเนื้อหาผ่านถ้อยคำง่าย ๆ เพื่อใช้ในการสร้างความเข้าใจในสำหรับกิจกรรมทางการสื่อสารบนแอปพลิเคชันไลน์

บรรณานุกรม

- ภาษาไทย
- นันทนา น้ำฝน. เอกลักษณ์ของพยาบาลวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาการบริหารหารศึกษาศาสตร์และการบริการพยาบาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2536
- ประสพโชค นวพันธ์พิพัฒน์. การใช้รหัสที่ปรากฏในงานของนักเขียนการ์ตูนไทย. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540
- เวทิต ทองจันทร์. กระบวนการสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัลสำหรับใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๓ (เต่างอย) จ.สกลนคร. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยสยาม, 2557
- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2556, ตุลาคม-ธันวาคม). ไลน์รูปแบบการสื่อสารบนความสร้างสรรค์ของสมาร์ทโฟน: ข้อดีและข้อจำกัดของแอปพลิเคชัน. นักบริหาร. 33 (4) : 42-54
- อารีรัตน์ แพทย์นุเคราะห์. “การกำกับความหมายของแผนที่ท่องเที่ยวบนสื่ออินเทอร์เน็ต” วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552
- ภาษาต่างประเทศ
- John Fiske. (1982) introduction to COMMUNICATION studies. (พิมพ์ครั้งที่ 1). Methuen & Co.Ltd
- ระบบออนไลน์
- สุชีพ กรรณสูตร. (29 พฤษภาคม 2552) แนวคิดอัตลักษณ์ Identity สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2561, จาก<http://sucheepost.blogspot.com/2009/05/identity.html>